

Dopomozte členstvu družstevních podniků k jeho právům! V družstevních podnicích všeho druhu — spotřebních, výrobních, zemědělských, peněžních atd. — odstraňte Němci a zrádci vnucené komisaře a dosadte tam dočasnou národní správu do té doby, kdy si samo členstvo družstva demokraticky zvolí správu novou.

Pečujte o ty, kdož se stali oběťmi nacistického teroru! Všem českým lidem, kteří budou osvobozeni z nacistických žalářů, koncentračních táborů a z německých robotáren, poskytněte plnou podporu a umožněte jim návrat do normálního svobodného života. Těm, jimž nacistický teror podlomil zdraví, umožněte léčení a odpočinek, práce schopným pak zajistěte plnou účast na budovatelské práci. Vdovám a sirotkům našich padlých národních bojovníků a mučedníků věnujte patřičnou péči celé národní veřejnosti, aby jim alespoň částečně byla nahrazena ztráta jejich nejdražších.

Všechny tyto první kroky na cestě do nového svobodného života čiňte organisovaně, spořádaně, ale rozhodně, v plné dohodě s místními orgány osvoboditelské Rudé armády a pod vedením národních výborů a nové československé vlády.

Nová československá vláda Národní fronty Čechů a Slováků byla utvořena dne 4. dubna 1945 na domácí půdě v Košicích a co nejdříve přenesla své sídlo do hlavního města republiky. do osvobozené Prahy. Po prvé v dějinách republiky má ve vládě účast Komunistická strana Československa. Tato významná skutečnost, spolu s vládním programem, na jehož vypracování se vynikající měrou podíleli komunisté, ukazuje, že tentokrát vůle a činnost vlády nebude v rozporu s vůlí a činností lidu. Avšak největší zárukou toho je iniciativní, aktivní a tvůrčí činnost a práce nejširších lidových vrstev v národních výborech a všech jiných lidových organisacích a orgánech.

Lide český! Pracujícím měst i venkova!

Zásluhou Rudé armády, zásluhou Sovětského svazu, zásluhou Stalina — je dlouhý a těžký osvobozenecký zápas našeho národa korunován vítězstvím. Jsme opět svobodni. Dokažme, že jsme této svobody hodni. A náš lid to chce a musí dokázat tím, že se naučí a bude sám spravovat věci veřejné ve prospěch celku, ve prospěch národa a státu.

Komunistická strana Československa, která byla s národem a s lidem v dobách národního utrpení a národního odboje a ukazovala mu vždy správnou cestu — bude stát na svém místě a vykoná svou povinnost k národu a lidu i nyní, při výstavbě nové, demokratické, lidové republiky.

Komunistická strana Československa
Klement Gottwald, předseda

Kl. Gottwald, Spisy XI, Praha 1955, str. 372—376.

[239]

1945, kónec dubna. Košice. — Pozdravný telegram Slovenské národní rady veliteli 2. ukrajinského frontu maršálu Malinovskému u příležitosti úplného osvobození Slovenska Sovětskou armádou.¹

Velitelovi II. ukrajinskej armády maršalovi Malinovskému.

Úplné oslobodenie Slovenska Červenou armádou, na ktorom Vaša armáda mala taký významný podiel, naplnila nesmiernou radosťou a nadšením pre vojská Sovietskeho svazu srdcia všetkých príslušníkov slovenského národa. Nech Vám je zadostučinením, že obeť, ktoré priniesla Vaša armáda neboly márne a že v jej víťazných stopách buduje sa nová protifašis-

¹ Současně odeslala Slovenská národní rada další telegramy předsedovi rady lidových komisařů a vrchnímu veliteli sovětských vojsk Stalinovi, Hlavnímu velitelství partizánů Sovětského svazu, veliteli vojsk IV. ukrajinského frontu armádnímu generálovi Jeremenkovi a náčelníku štábu frontu generál-plukovníkovi Sandalovi a mi

tická pevnosť, slobodné Slovensko a Československá republika. Vojenské umenie Vás a Vašich hrdinských vojsk pri premáhaní prírodných prekážok a urputnosti nepriateľa stáva sa vzorom pri budovaní československej armády, v ktorej slovenský ľud chce nasledovať príklady Vašej slávnej armády, a po jej boku prispieť k úplnému víťazstvu nad nepriateľom. Spoločne preliata krv národov Sovietskeho sväzu a Československa pečatuje navždy spojenectvo oboch štátov. Prijmite najsrdečnejší prejav vďaka Vašej osobe i II. ukrajinskej armáde za slávnú účasť, ktorú ste mali na tomto diele.

Slovenská národná rada.
K. Šmidke.

ASNR Bratislava. Košice 1945, čj. 1251/45. Koncept.

[240]

1945, koniec dubna. Buchenwald. — Úvodní prohlášení osvobozených československých politických vězňů k rozmnoženému Košickému vládnímu programu, který byl v táboře rozšířen.¹

Předkládáme našim soudruhům

Program čsl. vlády.

Tento program není dílo náhody — je to dílo vzniklé z dlouhé diskuse mezi představiteli různých směrů v čsl. politickém životě. Za tímto programem stojí čsl. národní fronta, jejíž vytvoření je výsledek především iniciativní činnosti naší strany.

nístru národní obrany generálovi L. Svobodovi. V telegramu určeném prezidentu republiky Benešovi stojí mimo jiné:

„Slovenský národ ani za časov najväčšieho fašistického útlatku nezradil vernosť Republike a svojím slávnym povstaním smyl so seba škvrnu fašizmu a dobyl si právo na politickú rovnoprávnosť s ostatnými slobodomilovnými národmi sveta, jasne prejavil vôľu znovu založiť a navždy udržať spoločný štát Čechov a Slovákov. Dohodou medzi dočasnou vládou Československej republiky a Slovenskou národnou radou, na ktorej ste mali takú záslužnú účasť, postavené sú pevné základy spolupráce Čechov a Slovákov v ich spoločnom štáte... V tejto, pre slovenský národ takej významnej chvíli, vyhlasujeme slávnostne, že ako bolo Slovensko pilierom obnoveného Československa v prvých chvíľach, tak ním bude i v dobách mieru i za každých okolností.“ (ASNR Bratislava. Košice 1945, čj. 1250/45.)

¹ Nacistickým koncentračným táborom v Buchenwaldu prešlo 7783 českých a slovenských väzňů. Významnou úlohu, zejména ke konci války, sehrála v táboře mezinárodní ilegální vězeňská organizace, založená německými antifasisty, s níž spolupracovali i uvězněni funkcionáři KSČ.

Komunisté se již krátce po příchodu do tábora v r. 1939 rozhodli vytvořit ilegální organizaci. Zvolili vedení, jehož členy se stali Emil Hršel, Květoslav Innemann, Josef Tesla, Jindřich Veselý a později také František Mráz a Josef Ullrich. Hlavním úkolem organizace bylo: ochrana soudruhů i ostatních antifasistů před terorem SS, organizování masově politické práce a kulturní činnosti, ochrana před špiclovstvím a později k tomu přibýlo organizování sabotážní činnosti ve zbrojních závodech, kam byli vězňové nasazováni na práci.

Přestože dodržování pravidel konspirace vyžadovalo velkou opatrnost ve styku s ostatními politickými vězni, nezůstali komunisté sektářsky uzavřeni jen mezi sebe, ale snažili se ovlivňovat ostatní spoluvězně. 15. března 1944 se z iniciativy komunistů sešli představitelé komunistů, sociálních demokratů a národních socialistů. Na této schůzce bylo dohodnuto vytvořit v táboře výbor bloku tří socialistických stran, do kterého byli zvoleni Emil Hršel (předseda — za KSČ), František Tymeš (soc. dem.) a Dr. Alois Neumann (nár. soc.).

Během tří měsíců se však ukázalo, že základna, kterou představuje Blok, je příliš úzká a proto v létě 1944 — též pod vlivem rozhlasového vysílání z Moskvy, které se podařilo vězňům různým způsobem poslouchat — bylo rozhodnuto tuto základnu rozšířit. Byla vytvořena široká národní fronta, jejímž orgánem se stal Čs. národní výbor, jemuž byly podřízeny krajské národní výbory, které podchycovaly české a slovenské vězně z jednotlivých bývalých volebních krajů.

O práci českých komunistů v koncentračném táboře Buchenwaldu napsal brzy po osvobození 4. května 1945 E. Hršel Kl. Gottwaldovi: „Ihned po příchodu do koncentračního tábora ustavili jsme stranickou organizaci. Navázali jsme spojení s německými soudruhy, později i se soudruhy jiných národností (Francouzi, Rusové, Jugo-